

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ЛІЦЕНЗІЙНІ ДОГОВОРИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

IMPACT OF DIGITALIZATION ON LICENSE AGREEMENTS IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

Єрофєєнко Л.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри правового регулювання економіки

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Блажко А.О., студентка III курсу факультету економіки і права

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Права інтелектуальної власності відіграють важливу роль у сучасній економіці у всьому світі. Цифрові технології мають значний вплив на всі сфери життя, включаючи інтелектуальну власність. Особливо це відображається при укладанні ліцензійних договорів у сфері інтелектуальної власності, які регулюють відносини між правовласниками та ліцензіатами. Цифрові технології призвели до нових форм використання об'єктів інтелектуальної власності, змінили способи, якими укладаються ліцензійні договори, та створили нові можливості та ризики для правовласників та ліцензіатів. Ці форми використання відрізняються від традиційних форм тим, що вони дозволяють використовувати об'єкти інтелектуальної власності у нових та інноваційних способах. Як приклад нових форм використання об'єктів інтелектуальної власності у цифровій середовищі зазначено використання об'єктів інтелектуальної власності у віртуальних світах; використання об'єктів інтелектуальної власності у штучному інтелекті та машинному навчанні; у хмарних технологіях. Виявлено переваги в нових формах використання об'єктів інтелектуальної власності, а саме те, що вони дозволяють: створювати нові продукти та послуги, покращувати існуючі продукти та послуги, створювати нові можливості для бізнесу.

Загальні тенденції правового регулювання ліцензійних договорів у світі полягають у зростанні значення правового регулювання ліцензійних договорів; інтеграції правового регулювання ліцензійних договорів в інших сферах права, наприклад, у сфері антимонопольного права; забезпеченні балансу інтересів правовласників та ліцензіатів. Ці тенденції відображають зростаючу важливість ліцензійних договорів у сучасній економіці.

На основі аналізу правового регулювання ліцензійних договорів в Україні та інших країнах, а також практики укладення та виконання ліцензійних договорів розроблено рекомендації щодо удосконалення правового регулювання ліцензійних договорів: правове регулювання ліцензійних договорів має забезпечувати баланс інтересів правовласників та ліцензіатів; має бути більш детальним, щоб забезпечити належне виконання сторонами своїх зобов'язань; порядок укладення ліцензійних договорів повинен включати вимоги до форми ліцензійних договорів, порядок їх реєстрації та повідомлення правовласників про укладення ліцензійних договорів; порядок виконання ліцензійних договорів повинен включати порядок контролю за використанням об'єктів інтелектуальної власності, порядок вирішення спорів, пов'язаних із ліцензійними договорами; правове регулювання ліцензійних договорів має бути інтегровано до інших сфер права, наприклад, у сфері антимонопольного права; правове регулювання ліцензійних договорів має забезпечувати ефективний захист прав інтелектуальної власності.

Ключові слова: цифровізація, ліцензійний договір, ліцензія, інтелектуальна власність, цифрові технології, інновації, творці, ліцензіати, правовласники, правове регулювання.

Intellectual property rights play an important role in today's economy around the world. Digital technologies have a significant impact on all areas of life, including intellectual property. This is especially reflected in the conclusion of license agreements in the field of intellectual property, which regulate relations between rights holders and licensees. Digital technologies have led to new forms of use of intellectual property objects, changed the way licensing agreements are concluded, and created new opportunities and risks for rights holders and licensees. These forms of use differ from traditional forms in that they allow the use of intellectual property objects in new and innovative ways. As an example of new forms of use of intellectual property objects in the digital environment, the use of intellectual property objects in virtual worlds is indicated; use of intellectual property objects in artificial intelligence and machine learning; in cloud technologies. The advantages of new forms of using intellectual property objects have been revealed, namely, that they allow: to create new products and services, to improve existing products and services, to create new opportunities for business. The general trends in the legal regulation of license agreements in the world are the growing importance of the legal regulation of license agreements; integration of legal regulation of license agreements in other areas of law, for example, in the area of antimonopoly law; ensuring a balance of interests of rights holders and licensees. These trends reflect the growing importance of licensing agreements in today's economy.

Based on the analysis of the legal regulation of license agreements in Ukraine and other countries, as well as the practice of concluding and executing license agreements, recommendations for improving the legal regulation of license agreements have been developed: the legal regulation of license agreements should ensure a balance of the interests of right holders and licensees; must be more detailed in order to ensure proper fulfillment by the parties of their obligations; the procedure for concluding license agreements should include requirements for the form of license agreements, the procedure for their registration and notification of right holders about the conclusion of license agreements; the procedure for executing license agreements should include the procedure for controlling the use of intellectual property objects, the procedure for resolving disputes related to license agreements; legal regulation of license agreements should be integrated into other areas of law, for example, in the area of antimonopoly law; legal regulation of license agreements should ensure effective protection of intellectual property rights.

Key words: digitalization, license agreement, license, intellectual property, digital technologies, innovations, creators, licensees, right holders, legal regulation.

Сьогодні наша країна проживає, мабуть, найтяжчі часи свого існування. Війна принесла на долю українців багато болю, страждань, страху, розрухи. Багато хто був вимушений покинути свої домівки задля збереження свого життя та життя своїх близьких та дітей.

Але завдяки нашій внутрішній стійкості та дякуючи Збройним Силам України, які мужньо боронять нашу територію, виганяючи окупантів з рідної землі, українці

почали прилаштовуватися до ситуації та подій, що відбуваються, почали повертатися із-за кордону, відроджувати бізнес, відновлювати підприємства.

Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року було введено воєнний стан, [1] який, в свою чергу, передбачає обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб на період дії особливого правового режиму задля

проведення необхідних заходів необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [2].

Верховна Рада України працює над змінами законодавства, в тому числі й у сфері інтелектуальної власності. Це пов'язано не тільки з війною, а й в рамках руху в нашому євроінтеграційному процесі. В Україні є зобов'язання за угодою про асоціацію з ЄС, в тому числі і в сфері інтелектуальної власності. Законотворці досліджують різні європейські директиви, та аналізують наскільки їх норми імплементовані в національне законодавство.

Права в сфері інтелектуальної власності стосуються законних прав авторів, винахідників, творців щодо захисту своїх творінь на протязі певного періоду часу. Сьогодні добре відомо, що права інтелектуальної власності відіграють важливу роль у сучасній економіці у всьому світі. Тому інтелектуальній праці, пов'язаній з інноваціями, слід приділяти належне значення для отримання суспільного блага. В Україні зараз відбувається якісний стрибок у розробках та впровадженні нових інформаційних та цифрових технологій.

Цифрові технології мають значний вплив на всі сфери життя, включаючи інтелектуальну власність. Особливо це відображається при укладанні ліцензійних договорів у сфері інтелектуальної власності, які регулюють відносини між правовласниками та ліцензіатами. Цифрові технології призвели до нових форм використання об'єктів інтелектуальної власності, змінили способи, якими укладаються ліцензійні договори, та створили нові можливості та ризики для правовласників та ліцензіатів.

Вплив цифровізації на ліцензійні договори є предметом дослідження багатьох науковців. Так, в дослідженнях розглядають питання щодо нових форм використання об'єктів інтелектуальної власності у цифровому середовищі. Наприклад, цифрові технології дозволяють використовувати об'єкти інтелектуальної власності у нових та інноваційних способах, таких як створення віртуальних світів, штучний інтелект та машинне навчання. Також досліджуються нові підходи до укладання ліцензійних договорів. Цифрові технології змінили способи, якими укладаються ліцензійні договори, зробивши їх більш доступними, гнучкими та ефективними. Наприклад, ліцензійні договори можуть укладатися в електронній формі, на основі хмарних технологій або за допомогою відкритих ліцензій [3].

Мета даного дослідження полягає у аналізі впливу цифровізації на ліцензійні договори у сфері інтелектуальної власності.

Цифрові технології призвели до появи нових форм використання об'єктів інтелектуальної власності. Ці форми використання відрізняються від традиційних форм тим, що вони дозволяють використовувати об'єкти інтелектуальної власності у нових та інноваційних способах.

Як приклад нових форм використання об'єктів інтелектуальної власності у цифровій середовищі можна зазначити використання об'єктів інтелектуальної власності у віртуальних світах. Віртуальні світи – це цифрові середовища, в яких люди можуть взаємодіяти один з одним та з об'єктами віртуальної реальності. Наприклад, об'єкти інтелектуальної власності можуть використовуватись для створення віртуальних персонажів, об'єктів, локацій та подій.

Також можна зазначити використання об'єктів інтелектуальної власності у штучному інтелекті та машинному навчанні. Штучний інтелект і машинне навчання – це технології, які дозволяють комп'ютерам вчитися та виконувати завдання без безпосереднього програмування. Об'єкти інтелектуальної власності можуть використовуватись для навчання штучного інтелекту та машинного навчання, наприклад, для створення баз даних, навчаль-

них наборів даних та алгоритмів. Ну і також сюди відноситься використання об'єктів інтелектуальної власності у хмарних технологіях. Хмарні технології – це технології, які дозволяють користувачам отримувати доступ до ресурсів, таких як програмне забезпечення, бази даних та обчислювальна потужність через Інтернет. Об'єкти інтелектуальної власності можуть використовуватись у хмарних технологіях, наприклад, для створення програмного забезпечення, яке працює у хмарі, або для зберігання баз даних у хмарі.

Ці нові форми використання об'єктів інтелектуальної власності мають низку переваг. Вони дозволяють: створювати нові продукти та послуги. Наприклад, віртуальні світи можуть використовуватись для створення нових форм розваг, а штучний інтелект може використовуватись для створення нових форм освіти та охорони здоров'я; покращувати існуючі продукти та послуги. Наприклад, хмарні технології можуть використовуватись для покращення доступу до програмного забезпечення та інших ресурсів; створювати нові можливості для бізнесу. Наприклад, ліцензування об'єктів інтелектуальної власності для використання у віртуальних світах може бути новим джерелом доходу для правовласників.

Перш ніж дослідити вплив цифровізації на ліцензійні договори в сфері інтелектуальної власності, звернемо увагу на правове регулювання ліцензійних договорів як в Україні так і в інших країнах світу.

В Україні правове регулювання ліцензійних договорів здійснюється на основі Цивільного Кодексу України, Господарського Кодексу України та спеціальних законів, серед яких Закон України «Про авторське право та суміжні права», Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» та інші. Крім того, Україна є учасницею низки міжнародних договорів, що регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності. Найважливішими з цих договорів є: Парижська конвенція про охорону промислової власності (1883 р.); Бернська конвенція про захист літературних та художніх творів (1886 р.); Римська конвенція про захист прав виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (1961 р.); Стокгольмська конвенція про міжнародну реєстрацію знаків для товарів та послуг (1967 р.); Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (1891 р.); Лісабонська конвенція про міжнародну реєстрацію промислових зразків (1958 р.); Договір про торгові аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) (1994 р.). Ці договори встановлюють єдині міжнародні стандарти охорони прав інтелектуальної власності. Вони є основою для гармонізації законодавства у цій сфері у різних країнах світу.

Відповідно до Цивільного Кодексу України, ліцензійним договором є договір, за яким одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором [4].

Ліцензійні договори можуть укладатися на будь-який вид об'єкта інтелектуальної власності, за умови, що цей об'єкт є чинним об'єктом інтелектуальної власності.

Цивільний Кодекс України встановлює три види ліцензій, які можуть надаватися згідно з ліцензійним договором:

1. *Виключна ліцензія*: видається лише одному користувачеві, крім можливості одержати такий дозвіл іншим особам, а також обмежує можливість використання твору самим ліцензіаром (власником) у сферах, передбачених у договорі.

2. *Одинична ліцензія*: видається одному користувачеві та виключає видачу ліцензії іншим особам, але не виклю-

час можливості використання ліцензіаром свого об'єкта у сфері дії ліцензії.

3. *Невиключна ліцензія*: дає можливість як використувати об'єкт самому автору, так і видавати ліцензії іншим особам.

За замовчуванням, якщо в договорі не визначається вид ліцензії, то вона вважається невиключною.

Крім того, закон передбачає, що в ліцензійному договорі можна зазначити про можливість укладення ліцензіатом (користувачем) субліцензійного договору, що дає можливість останньому видавати субліцензії. При цьому відповідальність за дії субліцензіата (користувача субліцензією) перед основним власником буде нести саме первинний користувач [4].

У ліцензійному договорі визначаються вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір.

Предметом ліцензійного договору не можуть бути права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, які на момент укладення договору не були чинними. Права на використання об'єкта права інтелектуальної власності та способи його використання, які не визначені у ліцензійному договорі, вважаються такими, що не надані ліцензіату. У разі відсутності в ліцензійному договорі умови про територію, на яку поширюються надані права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, дія ліцензії поширюється на територію України [4].

Що стосується правового регулювання ліцензійних договорів в інших країнах, то, як правило, воно аналогічне правовому регулюванню в Україні. Однак у деяких країнах існують свої особливості.

Так, у США ліцензійні договори щодо використання об'єктів інтелектуальної власності регулюються Законом про справедливе використання (Fair Use Act) [5]. Цей закон дозволяє використовувати об'єкти інтелектуальної власності без дозволу правовласника у певних випадках, наприклад, для цитування, критичного аналізу чи пародії.

У ЄС ліцензійні договори на використання об'єктів інтелектуальної власності регулюються Директивою 2001/29/ЄС щодо гармонізації певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві [6]. Ця директива встановлює мінімальні правила, які повинні дотримуватися країн-членів ЄС при регулюванні ліцензійних договорів.

Загальні тенденції правового регулювання ліцензійних договорів у світі полягають у зростанні значення правового регулювання ліцензійних договорів; інтеграції правового регулювання ліцензійних договорів в інших сферах права, наприклад, у сфері антимонопольного права; забезпеченні балансу інтересів правовласників та ліцензіатів.

Ці тенденції відображають зростаючу важливість ліцензійних договорів у сучасній економіці. Ліцензійні договори є важливим інструментом для розвитку економіки та забезпечення прав інтелектуальної власності.

Сьогодні цифрові технології змінюють способи, якими укладаються ліцензійні договори. Вони зробили ліцензійні договори більш доступними, гнучкими та ефективними. Серед нових підходів до укладення ліцензійних договорів можна зазначити наступні: укладання ліцензійних договорів в електронній формі. Електронні ліцензійні договори можуть укладатися за допомогою електронного підпису або інших засобів електронного документообігу. Це робить процес укладання ліцензійних договорів більш зручним та швидким; укладання ліцензійних договорів на основі хмарних технологій. Хмарні технології дозволяють зберігати та обробляти ліцензійні договори у хмарі. Це робить доступ

до ліцензійних договорів більш простим та зручним для всіх сторін договору; укладання ліцензійних договорів за допомогою відкритих ліцензій. Відкриті ліцензії – це тип ліцензій, які дають змогу будь-кому використовувати об'єкти інтелектуальної власності безкоштовно або за невелику плату. Вони роблять ліцензування об'єктів інтелектуальної власності більш доступним для широкого загалу осіб.

Ці нові підходи до укладення ліцензійних договорів мають низку переваг. Вони дозволяють зменшити витрати на укладання ліцензійних договорів, збільшити швидкість та ефективність укладання ліцензійних договорів, створити більш гнучкий та адаптивний режим ліцензування.

Проте, нові форми та способи використання об'єктів інтелектуальної власності також пов'язані з певними ризиками. Ці ризики включають: нові способи порушення прав інтелектуальної власності. Наприклад, об'єкти інтелектуальної власності можуть бути незаконно використані у віртуальних світах або у штучному інтелекті; зменшення захисту прав інтелектуальної власності. Відкриті ліцензії можуть призвести до того, що правовласники втратять контроль за своїми об'єктами інтелектуальної власності; нові проблеми з правовим регулюванням. Нові форми використання об'єктів інтелектуальної власності можуть створювати нові правові проблеми, які не врегульовані існуючим законодавством.

Правовласники та ліцензіати повинні прискіплювати розглянути ці ризики перед тим, як використовувати нові форми використання об'єктів інтелектуальної власності.

Цифровізація є одним із найважливіших трендів сучасності. Вона впливає на всі сфери життя суспільства, від економіки до культури. В Україні цифровізація розвивається досить швидко, але все ще є значний потенціал для подальшого зростання.

Основними тенденціями розвитку цифровізації в Україні та світі є те, що у міру розвитку технологій доступ до Інтернету стає дедалі доступнішим для людей у всьому світі, цифрові технології стають все більш поширеними у всіх сферах життя, від роботи до навчання та розваг, електронна комерція стає дедалі популярнішим способом здійснення покупок, а отже цифрова економіка відіграє все більш важливу роль у світовій економіці. Всі ці показники вказують на збільшення потреби в укладанні ліцензійних договорів в комерційній діяльності.

Кількість ліцензійних договорів у світі та в Україні зростає щороку. Це пов'язано з такими факторами, як розвиток цифровізації, глобалізація економіки та зростання попиту на об'єкти інтелектуальної власності. Обсяг ліцензійних платежів у світі та в Україні також зростає щороку. Це пов'язано з підвищенням цін на об'єкти інтелектуальної власності та зростанням попиту на їх використання. Як у світі так і в Україні спостерігається зміна структури ліцензійних договорів. Зростає частка ліцензійних договорів на використання об'єктів інтелектуальної власності у цифровій формі, таких як програмне забезпечення, цифровий контент та онлайн-сервіси.

Ліцензійні договори відіграють важливу роль в світовій економіці. Вони дозволяють правовласникам отримувати дохід від своїх об'єктів інтелектуальної власності, а ліцензіатам отримувати доступ до цих об'єктів. Розвиток цифровізації та глобалізації економіки сприяє зростанню кількості та обсягу ліцензійних договорів у світі та в Україні.

На основі аналізу практики укладення та виконання ліцензійних договорів можна зробити такі висновки:

1. Найпоширенішими видами ліцензійних договорів є договори на використання об'єктів інтелектуальної власності, таких як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки та знаки для послуг.

2. Найпоширенішим способом сплати ліцензійного винагороди є роялті.

3. Найбільш поширеним способом вирішення спорів, пов'язаних із ліцензійними договорами, є арбітраж.

Ліцензійні договори є важливим інструментом для розвитку економіки та забезпечення прав інтелектуальної власності. Вони дозволяють правовласникам отримувати відшкодування за використання їх об'єктів інтелектуальної власності, а ліцензіатам отримувати доступ до цих об'єктів.

Розвиток ліцензійних договорів в Україні та світі характеризується такими тенденціями:

- зростання кількості ліцензійних договорів;
- зростання частки ліцензійних договорів на використання об'єктів інтелектуальної власності у цифровій формі;
- зростання кількості ліцензійних договорів, укладених з іноземними контрагентами.

Ці тенденції свідчать про те, що ліцензійні договори будуть відігравати все більш важливу роль у майбутньому. Інтелектуальна власність є важливою частиною сучасної економіки. Вона сприяє інноваціям, розвитку технологій та підвищення конкурентоспроможності. Право інтелектуальної власності є важливим інструментом захисту об'єктів інтелектуальної власності та прав їх творців і власників. Воно забезпечує правовласникам можливість отримувати відшкодування за використання їх об'єктів інтелектуальної власності. Нормативне правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в Україні є комплексним та відповідає міжнародним стандартам. Ці висновки свідчать про важливу роль ліцензійних договорів у сфері інтелектуальної власності. Вони є важливим інструментом для розвитку економіки та забезпечення прав інтелектуальної власності.

На основі аналізу правового регулювання ліцензійних договорів в Україні та інших країнах, а також практики укладення та виконання ліцензійних договорів можна

зробити такі рекомендації щодо удосконалення правового регулювання ліцензійних договорів:

1. Правове регулювання ліцензійних договорів має забезпечувати баланс інтересів правовласників та ліцензіатів. Правовласники повинні отримувати справедливе відшкодування за використання їх об'єктів інтелектуальної власності, а ліцензіати повинні мати можливість отримувати доступ до цих об'єктів на справедливих умовах.
  2. Правове регулювання ліцензійних договорів має бути більш детальним, щоб забезпечити належне виконання сторонами своїх зобов'язань.
  3. Порядок укладення ліцензійних договорів повинен включати вимоги до форми ліцензійних договорів, порядок їх реєстрації та повідомлення правовласників про укладення ліцензійних договорів.
  4. Порядок виконання ліцензійних договорів повинен включати порядок контролю за використанням об'єктів інтелектуальної власності, порядок вирішення спорів, пов'язаних із ліцензійними договорами.
  5. Правове регулювання ліцензійних договорів має бути інтегровано до інших сфер права, наприклад, у сфері антимонопольного права. Це допоможе запобігти зловживанню монополюючим становищем правовласників та забезпечити конкурентний ринок у сфері інтелектуальної власності.
  6. Правове регулювання ліцензійних договорів має забезпечувати ефективний захист прав інтелектуальної власності. Це можна зробити, наприклад, шляхом посилення відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, пов'язаних з ліцензійними договорами.
- Реалізація цих рекомендацій допоможе удосконалити правове регулювання ліцензійних договорів та забезпечити їх ефективний захист.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 17.11.2023).
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 17.11.2023).
3. Парасюк М.В. Вплив цифрових технологій на цивільне право. Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал». 2022. № 10. С. 201–204
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV : станом на 5 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 17.11.2023).
5. Domestic initiatives and legislation. Legislative resources : веб-сайт. URL: <https://www.uspto.gov/ip-policy/legislative-resources> (дата звернення 17.11.2023).
6. Директива Європейського Парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві : Директива, Міжнародний документ від 22 трав. 2001 № 2001/29/ЄС URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text (дата звернення 17.11.2023).